

Patiënteninformatie

Chemotherapie

Inhoud

Inhoud.....	2
Inleiding	4
Omschrijving en doel van de behandeling.....	5
Chemotherapie.....	5
Andere soorten celremmende geneesmiddelen.....	5
Verloop van de behandeling.....	6
Hoe wordt de therapie toegediend?	6
Waar wordt de therapie toegediend?	7
Verplaatsingen naar het ziekenhuis	8
Verloop na de behandeling	9
Nevenwerkingen.....	9
Algemene maatregelen	10
Algemene hygiëne.....	10
Voeding	10
Enkele raadgevingen	10
Voldoende drinken.....	11
Alcohol	11
Stoppen met roken	11
Andere geneesmiddelen en/of behandeling.....	12
Seksualiteit	12
Werk en andere activiteiten	13
Wat met uw vakantie?	13
Thuis omgaan met afvalstoffen van de therapie	13
Redenen om uw arts te waarschuwen	14
Tekenen van infectie	14
Andere tekenen	14
Aanhoudende klachten	14
Omgaan met de behandeling	15
De behandeling grijpt in in uw leven	15
Moet u veel weten over de behandeling?	15

Uw leven en bezigheden	15
Mensen in uw omgeving	15
Kinderen	16
Sociaal contact	16
Goed voor uzelf zorgen	16
Ten slotte.....	17
Dienstverlening	18
Arts.....	18
Verpleegkundige.....	18
Maatschappelijke hulp	18
Psycholoog.....	19
Moreel consulent	19
Diëtist	19
Kinesist.....	19
Vrijwilligers van de Vlaamse Liga tegen Kanker (VLK)	19
Tot slot	20
Wie contacteren bij vragen / problemen?	20
Interessante websites	20
Persoonlijke notities/ vragen	22

AZ Turnhout heeft deze informatiefolder met de grootste zorg opgemaakt. De inhoud ervan is echter algemeen en indicatief. De folder omvat niet alle medische aspecten. Hij vervangt de raadpleging bij je zorgverlener niet. Mocht deze folder vergissingen, tekortkomingen of onvolledigheden bevatten dan zijn AZ Turnhout, personeel en artsen hiervoor niet aansprakelijk.

Inleiding

Deze brochure biedt u de nodige informatie over chemotherapie. U leest hierin meer over de behandeling zelf en eventuele nazorg van de behandeling. Het is onmogelijk om in deze brochure alle details voor elke situatie te beschrijven. Aarzel daarom niet om zo nodig bijkomende vragen te stellen aan uw arts of verpleegkundige.

Omschrijving en doel van de behandeling

Chemotherapie

Een behandeling met chemotherapie bestaat uit het toedienen van één of meerdere celremmende geneesmiddelen, 'cytostatica' genoemd. Deze cytostatica vernietigen of verhinderen de groei van abnormale cellen. Maar ook gezonde cellen kunnen erdoor beïnvloed worden. U leest hierover meer bij het onderwerp 'nevenwerkingen'.

Chemotherapie bestaat soms uit één geneesmiddel en soms uit een combinatie van verschillende cytostatica.

Chemotherapie is altijd een behandeling op maat. Voor elke patiënt bepaalt de arts nauwkeurig welke geneesmiddelen moeten worden toegediend, welke dosis de patiënt krijgt en hoe ze moeten worden toegediend. De therapie kan worden gecombineerd met een operatie, een bestralingsbehandeling of andere soorten celremmende geneesmiddelen. De arts zal dit met u bespreken. Aarzel niet om uitleg te vragen als iets onduidelijk is.

Op verschillende plaatsen en onder verschillende vormen (weekbladen, internet, boeken, enzovoort) kunt u informatie over chemotherapie en uw behandeling opzoeken of lezen. Wees voorzichtig met deze informatie. Ze kan onvolledig of onnauwkeurig zijn. Uw arts is de aangewezen persoon om de meest correcte informatie te geven.

Andere soorten celremmende geneesmiddelen

Mogelijk heeft uw arts u een andere celremmende behandeling voorgesteld. Voor sommige aandoeningen bestaan er celremmende geneesmiddelen die doelgericht de abnormale cellen doden of hun groei remmen. Deze geneesmiddelen treffen de gezonde cellen niet of in mindere mate. Soms worden die geneesmiddelen gecombineerd met chemotherapie, soms worden ze alleen gegeven.

Deze geneesmiddelen werken anders dan chemotherapie, maar ze hebben beiden hetzelfde doel. Daarom gelden de informatie en de adviezen in deze brochure ook bij dit soort behandeling.

Verloop van de behandeling

Een behandeling met celremmende geneesmiddelen verloopt in cycli (periodes). Eén cyclus bestaat uit één of meerdere toedieningen, gevolgd door 'rust'. Deze periode van rust laat uw lichaam toe te herstellen van ongewenste nevenwerkingen.

Het aantal cycli en de totale duur van de behandeling hangt af van de aard van uw ziekte, hoe u de therapie verdraagt en het effect van de behandeling. Meestal beoordeelt uw arts na twee of drie cycli of de behandeling effect heeft. Hiervoor kunnen een aantal onderzoeken noodzakelijk zijn. Soms is het nodig dat de behandeling wordt aangepast of gewijzigd.

Hoe wordt de therapie toegediend?

Een behandeling met chemotherapie of andere celremmende geneesmiddelen kan, zoals de meeste medicijnen, op verschillende manieren worden toegediend:

- Als pilletjes via de mond.
- Door rechtstreekse inspuiting van het product:
  - in de bloedbaan;
  - onder de huid;
  - in een spier;
  - in het ruggenmergkanaal;
  - in een orgaan.

Cytostatica worden vaak via een infuus in de bloedbaan toegediend. In dat infuus is het geneesmiddel verdund met een grotere hoeveelheid vloeistof. Afhankelijk van het geneesmiddel en het voorschrift mag het infuus snel (bijvoorbeeld over een kwartier) of traag (bijvoorbeeld over 24 uur) inlopen.

Bij bepaalde behandelingen kan de arts u voorstellen net onder de huid een systeem aan te brengen om het aanprikken van de bloedbaan vlot te laten verlopen (een poortkatheter bijvoorbeeld).

Het toedienen van deze geneesmiddelen doet geen pijn. Als u pijn voelt tijdens het toedienen, waarschuw dan onmiddellijk de verpleegkundige.

Waar wordt de therapie toegediend?

Sommige patiënten krijgen hun therapie ambulant, zij komen met andere woorden 's ochtends naar het ziekenhuis, krijgen hun therapie op het oncologische dagziekenhuis en gaan diezelfde dag nog naar huis.

Bij sommige behandelingen is een opname in het ziekenhuis vereist, wanneer de toediening meerdere dagen duurt bijvoorbeeld.

Sommige producten kunnen in bepaalde gevallen toegediend worden via een pompje. Patiënten kunnen dan met dit pompje naar huis.

Hoe lang u in het ziekenhuis moet blijven, heeft niet alleen te maken met de aard van de behandeling maar ook met de voorbereiding van uw behandeling. In de tijd tussen uw aankomst in het ziekenhuis en het starten van de therapie gebeurt heel wat.

- Een **bloedafname** wordt gedaan, deze wordt in het **labo** geanalyseerd.
- Een **arts** zal u onderzoeken en moet de bloeduitslagen kennen alvorens uw therapie voor te schrijven. Soms zijn, behalve het bloedonderzoek, nog andere onderzoeken nodig.
- Het **voorschrift** moet vervolgens naar de **apotheker** en daar moet het product voor behandeling worden bereid.

Deze en andere stappen zijn nodig om te verzekeren dat de juiste behandeling op een veilige manier aan u kan worden toegediend. Het betekent wel dat het enige tijd zal duren voor uw therapie kan beginnen.

Verplaatsingen naar het ziekenhuis

Bespreek met uw arts welke wijze van vervoer voor u het meest geschikt is. Het is soms af te raden dat u zelf rijdt.

Zowel voor ambulante chemotherapie als voor ziekenhuisopname is een wettelijke tussenkomst in vervoerskosten voorzien. Een attest, dat voor meerdere opnames of ambulante afspraken gebruikt kan worden, kunt u krijgen bij de administratieve medewerker op het oncologisch dagziekenhuis (route A08).

Bepaalde ziekenfondsen organiseren taxivervoer aan een democratische prijs.

Bij problemen kunt u steeds terecht bij de maatschappelijke assistente van uw afdeling.

Verloop na de behandeling

Nevenwerkingen

Een behandeling met chemotherapie of andere celremmende geneesmiddelen kan nevenwerkingen veroorzaken.

Omdat cytostatica giftige stoffen zijn, is het mogelijk dat uw lichaam hierop reageert. De geneesmiddelen die u krijgt, kunnen dan bepaalde nevenwerkingen veroorzaken.

Chemotherapie werkt vooral in op de snel delende kankercellen, maar ook op normale lichaamscellen die snel delen. Bloedcellen, haarwortelcellen en de slijmvliescellen van de mond, slokdarm, maag en darmen kunnen ook beïnvloed worden. Daardoor kunnen een aantal nevenwerkingen ontstaan.

Ook de andere, 'doelgerichte' celremmende geneesmiddelen kunnen nevenwerkingen veroorzaken, afhankelijk van de manier waarop ze werken.

Specifieke informatie over welke nevenwerkingen bij uw therapie verwacht worden en wat u eraan kunt doen, krijgt u van de behandelende arts en de verpleegkundigen.

Sommige mensen hebben veel last van bijwerkingen, anderen merken er bijna niets van. Laat u niet beïnvloeden door verhalen van andere mensen. Iedereen reageert anders op een bepaalde behandeling en iedere therapie is verschillend.

Bovendien heeft de ernst van de bijwerkingen niets te maken met het effect van de behandeling. Veel bijwerkingen betekent niet dat de geneesmiddelen beter zouden werken. Geen bijwerkingen betekent dus niet dat de medicatie niet werkt.

Praat zeker met de arts of verpleegkundige als u last hebt van nevenwerkingen. Vaak kan aangepaste hulp een probleem verzachten of verhelpen.

Algemene maatregelen

Algemene hygiëne

Een goede dagelijkse hygiëne is belangrijk om infecties te vermijden. Een belangrijk onderdeel van deze dagelijkse hygiëne is een goede hand - en mondhygiëne. Het wassen van uw handen kan best verschillende keren per dag gebeuren, zeker voor het eten en na het toiletbezoek. Poets uw tanden minstens tweemaal per dag, liefst na elke maaltijd en zeker voor het slapen gaan.

Voeding

De behandeling kan uw dagelijks leven beïnvloeden. Het kan zijn dat u bijvoorbeeld misselijk bent, dat u gewoon geen zin hebt om te eten, of dat u zich te moe voelt om het eten te bereiden. Uw voeding kan daarom best worden afgestemd op de situatie waarin u zich op dat moment bevindt.

‘Goede’ voeding bij kanker is een voeding die voldoende energie en eiwitten bevat voor het bereiken of handhaven van een goed lichaamsgewicht en een zo goed mogelijke conditie. Voeding heeft geen invloed op het effect van de therapie, maar is wel van invloed op uw conditie. Daarom is het belangrijk om een ‘goede’ voeding te gebruiken.

Enkele raadgevingen

- Melk en melkproducten, vlees en peulvruchten bevatten veel eiwitten.
- Vers geschild fruit en groenten zijn een bron van vitaminen.
- Volkorenbrood en zilverrijst bevatten allerlei mineralen, eiwitten en vezels.
- Eet bij verminderde eetlust meerdere kleine maaltijden per dag en eet ‘gezonde’ voeding waar je wel zin in hebt.
- Hou rekening met uw darmen en pas uw voeding aan in functie van eventueel diarree of constipatie. Zorg ervoor dat u in beide gevallen voldoende drinkt (minimaal 1,5 liter per dag).

Als er bepaalde voedingsproducten verboden zijn tijdens uw behandeling, zal de arts of verpleegkundige u dit vertellen. De diëtiste staat u graag te woord in het zoeken naar aangepast ‘goede voeding’. Aarzel niet haar te contacteren via de verpleegkundige.

Voldoende drinken

Tijdens de therapie komen er krachtige geneesmiddelen binnen in uw lichaam. De afvalstoffen die vrijkomen nadat deze geneesmiddelen hun werk deden, moet u weer uitscheiden. Daar zorgen de nieren voor.

In de nieren worden de afvalstoffen uit uw lichaam gemengd met vocht. Het eindproduct, urine, wordt afgevoerd naar de blaas en daarna uitgeplast.

Door elke dag 1,5 tot 2 liter te drinken, worden de afvalstoffen sneller uitgescheiden en beter verdund.

Alcohol

Zowel alcohol als geneesmiddelen worden afgebroken in de lever. Bij alcoholgebruik zal de afbraak van geneesmiddelen dan ook vertragen, waardoor u meer last ondervindt van de behandeling.

Tijdens uw therapie matigt u daarom best uw alcoholverbruik. 24 uur voor tot 48 uur na de toediening vermijdt u volledig het drinken van alcohol.

Stoppen met roken

Stoppen met roken is altijd een goede beslissing, zeker wanneer u chemotherapie of andere celremmende geneesmiddelen krijgt. Uw lichaam krijgt tijdens de therapie immers krachtige geneesmiddelen te verwerken. Door andere schadelijke stoffen zoals tabak te vermijden, voorkomt u dat de effecten van de therapie kunnen worden beïnvloed.

Twijfelt u nog om te stoppen met roken? Geen probleem, praat erover met de arts of verpleegkundigen.

Andere geneesmiddelen en/of behandeling

Sommige geneesmiddelen kunnen de werking van de therapie beïnvloeden. Het is daarom belangrijk dat u de arts vertelt welke geneesmiddelen, vitaminen, homeopathische middelen, plantenextracten enzovoort u gebruikt. Het is nuttig deze geneesmiddelen mee te brengen en te tonen aan de arts, liefst in hun originele verpakking en zo mogelijk met de bijsluiter. Ook ogenschijnlijk zeer banale geneesmiddelen zoals vitamines en pijnstillers, aspirines bijvoorbeeld, zijn in sommige omstandigheden af te raden omdat ze de werking van de chemotherapie negatief kunnen beïnvloeden.

Het is ook belangrijk dat u uw therapie meldt bij een bezoek aan uw huisarts, aan uw tandarts of aan een andere specialist. Bepaalde geneesmiddelen mogen niet samen met uw therapie worden gebruikt en sommige ingrepen mogen niet tijdens een behandeling met celremmende geneesmiddelen worden uitgevoerd.

Seksualiteit

De invloed van een behandeling op seksualiteit is voor iedere patiënt verschillend. Zowel lichamelijke als emotionele gevolgen van uw ziekte en uw behandeling kunnen uw seksuele behoefte en uw seksleven beïnvloeden.

Uw behandeling met chemotherapie of andere celremmende geneesmiddelen vormt geen bezwaar om te vrijen. Wel is het belangrijk om tijdens uw behandeling en tot enkele maanden nadien voorbehoedsmiddelen (bijvoorbeeld een condoom) te gebruiken. Een mogelijke zwangerschap moet nu absoluut voorkomen worden, omdat de therapie schadelijk kan zijn voor de baby. Ook indien u niet meer zwanger kan worden, is het raadzaam de eerste dagen na toediening van de behandeling een condoom te gebruiken. Restanten van de geneesmiddelen kunnen ook in sperma of in vaginaal vocht zitten. Daarom is het veiliger om met een condoom te vrijen.

Laat seksualiteit geen taboe zijn maar praat erover met de arts of verpleegkundigen. Zij kunnen u (en uw partner) tips en advies geven.

Werk en andere activiteiten

Uw therapie kan gevolgen hebben voor uw dagelijkse activiteiten. Of u uw normale activiteiten kunt verder zetten, hangt af van hoe u zich voelt, de aard van uw werk, de afspraken met uw werkgever enzovoort. Als u zich goed voelt, mag u gerust verdergaan met uw werk, uw hobby's en sportactiviteiten. Vermijd wel activiteiten met risico voor verwondingen. Put u niet uit, luister naar je lichaam en geef toe aan vermoeidheid door op tijd te rusten.

Wat met uw vakantie?

Het is niet altijd mogelijk uw behandeling aan te passen aan uw vakantie. Wanneer u van plan bent op vakantie te gaan, overleg dan eerst met de arts voor u definitieve plannen maakt.

Thuis omgaan met afvalstoffen van de therapie

De resten van uw behandeling worden uitgescheiden langs de lichaamsvochten. Uw lichaamseigen stoffen (zoals urine, stoelgang enzovoort) kunnen daarom tot ongeveer 7 dagen na de toediening giftig zijn. Hou daar thuis rekening mee.

Enkele raadgevingen:

- Wees voorzichtig met urine en stoelgang.
- Plas altijd zittend op het toilet om spatten te voorkomen.
- Spoel het toilet altijd tweemaal door met gesloten deksel.
- Het toilet dient dagelijks gereinigd te worden met een hiervoor bestemd huishoudelijk product.
- Als u thuis over twee toiletten beschikt, dan is het misschien een goed idee om er eentje voor u te reserveren.
- Was uw handen grondig na gebruik van het toilet.
- Wees voorzichtig met het opruimen van braaksel. Doe dat zo nodig met latex handschoenen aan.
- Restanten van de therapie kunnen ook in sperma of in vaginaal vocht zitten. Daarom is het veiliger om met een condoom te vrijen.

Redenen om uw arts te waarschuwen

Bij de volgende tekenen of klachten moet u uw (huis-)arts nog dezelfde dag waarschuwen:

Tekenen van infectie

- Koorts boven 38°C en/of koude rillingen
- Branderig gevoel en/of pijn bij het plassen, frequent en kleine beetjes plassen.
- Keelpijn

Andere tekenen

- Kortademigheid.
- Wondjes die langer dan een half uur bloeden.
- Bloed in urine en/of stoelgang.
- Blauwe plekken zonder dat u gevallen bent of zich gestoten hebt.
- Een opgezwollen arm of hand aan de kant waar de (poort)katheter werd geplaatst.
- Pijn in de mond, moeilijk en/of pijnlijk slikken.
- Elk ander verschijnsel waarover u zich ongerust maakt.
- Plotse huiduitslag.

Aanhoudende klachten

Bij aanhoudende klachten moet u uw (huis-)arts verwittigen:

- Overvloedig braken langer dan 24 uur
- Diarree langer dan 48 uur.
- Constipatie of verstopping langer dan 3 dagen.

Omgaan met de behandeling

De behandeling grijpt in in uw leven

De therapie maakt dat uw leven er in de komende tijd anders uit zal zien. Elke mens zoekt zijn manier om met die veranderingen om te gaan. Er is geen goede manier en er is geen slechte manier. Elke mens zit anders in elkaar.

Vaak vindt een mens, in een moeilijke periode, een innerlijke kracht die hij tot dan niet in zichzelf had vermoed. Een mens vindt in zulke nieuwe omstandigheden ook onverwacht veel houvast in bijvoorbeeld vriendschap, of in het geloof misschien, of in mooie herinneringen, of in een toekomstplan. Voor iedereen is dat anders.

Het is mogelijk dat er dagen zijn dat uw psychische weerbaarheid minder is. De ene dag is de andere niet. Dat is normaal.

Moet u veel weten over de behandeling?

Misschien biedt het u houvast als u veel te weten komt over het hoe en waarom van de behandeling. Er is ook veel informatie voorhanden. Maar het kan ook zijn dat al te veel uitleg voor u een extra last is. Misschien hebt u meer aan andere dingen. Zeg dat dan gerust en wij passen ons zo goed mogelijk aan.

Uw leven en bezigheden

De behandeling zal een belangrijke plaats in uw leven innemen. Heel wat dingen zullen veranderen. Probeer in de mate van het mogelijke te blijven wie u bent. Leef ook nu op uw eigen manier.

De ene mens zal de klemtoon op vertrouwde activiteiten leggen, de andere voelt zich misschien het beste bij het contact met naaste familie en vrienden.

Mensen in uw omgeving

Aan de mensen uit uw omgeving die u willen bijstaan, kunt u best vertellen hoe ze dat kunnen doen. Dat maakt het hen gemakkelijker om u te helpen met praktische dingen.

Als u het zelf aandurft over de behandeling te praten, over wat die met u doet, over hoe u er zich bij voelt, ... geeft u mensen rondom u ook moed om erover te praten.

Het ziekenhuis kan hulp bieden in het contact met uw directe omgeving. Het is bijvoorbeeld goed mogelijk dat uw partner of kinderen een heel andere kijk op de situatie hebben dan uzelf. Het kan helpen als u daar samen over kunt praten onder begeleiding van de maatschappelijke assistente of de psycholoog.

Kinderen

Voor de kinderen in uw gezin is het beter dat het leven zoveel mogelijk zijn gangetje gaat. Naar school gaan, hobby's, sportactiviteiten, culturele uitstapjes, ... dat kan allemaal in de mate van het mogelijke gewoon verder gaan.

Ook kinderen kunt u af en toe kort zeggen hoe u zich voelt of hoe u tegen de behandeling aankijkt.

U kunt uw (klein)kinderen op een eenvoudige manier zeggen wat u graag hebt dat ze in deze situatie doen.

U kunt hen uitnodigen iets over hun eigen gevoelens te zeggen. Op die manier biedt u hen een houvast. Tegelijkertijd geeft u aan dat de eigen gevoelens normaal zijn.

Als u hulp of advies kunt gebruiken over hoe u uw (klein)kinderen kan begeleiden, aarzel dan niet die hulp te vragen in het ziekenhuis.

Sociaal contact

Probeer manieren te vinden om sociaal contact te hebben. Als u mensen blijft zien, kan het voorkomen dat u zich geïsoleerd of eenzaam gaat voelen, of dat u zich emotioneel onderuit voelt gaan. Denk erover na hoe u zelf initiatieven kunt nemen om andere mensen te zien.

Goed voor uzelf zorgen

Dit heel belangrijke punt is wellicht het moeilijkst. Misschien moet u dat zelfs leren, zeker als u uw leven lang voor anderen hebt gezorgd.

Hoe zorgt u goed voor uzelf?

Denk er eens over na wat u nodig hebt, waar u kracht uit put, en probeer deze dingen zeker te blijven doen.

Geniet u er bijvoorbeeld van om uw gedachten te verzetten met een goed boek of een goede film, blijf dat dan in de mate van het mogelijke zeker ook doen tijdens uw behandeling.

Gaat u graag sporten en doet contact met andere sporters u goed, dan kunt u proberen dat te blijven doen. Voelt u zich te moe om mee te sporten, dan kunt u bijvoorbeeld lichtere oefeningen doen of alleen aansluiten voor de 'après-sport'.

U kunt op dezelfde manier ook nagaan wat integendeel energie vreet en u dus al te veel afmat. Durf die dingen (tijdelijk) af te bouwen. Dat is misschien niet gemakkelijk, maar het is nodig. Vindt u het bijvoorbeeld lastig om onverwacht bezoek te krijgen, geef dat aan en maak afspraken met uw naasten. Of vindt u lange telefoongesprekken te vermoeiend, durf het gesprek dan te onderbreken.

Door goed voor uzelf te zorgen, zorgt u ook goed voor de anderen.

Ten slotte

U staat er niet alleen voor. Vraag hulp.
Als team zullen wij u en uw naasten zo veel mogelijk helpen.

Dienstverlening

Tal van zorgverleners staan voor u klaar in het ziekenhuis. Het is mogelijk dat een zorgverlener (uw arts bijvoorbeeld) u naar een van de andere zorgverleners verwijst, maar u kunt hun dienstverlening of begeleiding ook zelf vragen.

Arts

De arts is verantwoordelijk voor uw behandeling en medische opvolging. Aangezien er binnen het team van oncologie een nauwe samenwerking is tussen de verschillende artsen is het dus mogelijk dat u door verschillende artsen onderzocht zal worden gedurende de hele periode van therapie.

Verpleegkundige

De verpleegkundige staat in voor een aantal lichamelijke en technische zorgen; zo is (onder meer) het toedienen van uw therapie haar taak. Bovenal is de verpleegkundige een spilfiguur gedurende uw behandeling. De verpleegkundige is altijd beschikbaar en bereikbaar. Met allerlei vragen en zorgen kunt u bij de verpleegkundigen terecht. Zo nodig zal zij er een van de andere zorgverleners voor aanspreken.

Maatschappelijke hulp

De maatschappelijke assistent biedt hulp voor u en/of uw naasten bij zorgen rond bijvoorbeeld persoonlijke verwerking, opvoeding en relaties. U kunt ook bij de maatschappelijke assistent terecht voor vragen in verband met praktische regelingen zoals vervoer, financiën, sociale voorzieningen, verzekeringen, werksituatie en ondersteuning en begeleiding in de thuissituatie.

Een gesprek met de maatschappelijk assistent kan u aanvragen via de verpleegkundige van uw afdeling of u kan zelf bellen naar het nummer 014 40 68 30.

Vraag ook gerust naar de brochure 'Sociale Voorzieningen'.

Psycholoog

De psycholoog kan zowel u als uw naasten helpen en ondersteunen bij problemen rond verwerking, communicatie of beslissingen. U kunt er ook terecht voor specifieke klachten zoals angst, verdriet, neerslachtigheid, problemen rond lichaamsbeleving en seksualiteit, problemen in de relatie of in het gezin, rond werkhervatting.

De psycholoog komen dagelijks op de afdeling. Indien u een gesprek wenst, vraag ernaar bij de verpleegkundigen.

Moreel consulent

De pastor kan u of uw naasten bijstaan tijdens uw verblijf in het ziekenhuis. Er kunnen immers zoveel vragen en gevoelens in u opkomen waarmee u geen raad weet. De pastor kan een bondgenoot voor u zijn of een gesprekspartner voor allerlei levensvragen: zowel voor religieuze als voor andere zingevingvragen. U kunt ook op de pastor een beroep doen voor een gebed of voor een religieus ritueel.

Diëtist

Op voorschrift van de arts kan een diëtiste bij u langskomen. U kunt ook zelf vragen naar de diëtiste bij de arts en verpleegkundigen. U kunt bij de diëtiste terecht met vragen over bijvoorbeeld voeding bij chemotherapie, enz.

Kinesist

Op voorschrift van de arts kan een kinesist bij u langskomen voor bewegingsoefeningen, ademhalingsoefeningen, of een andere behandeling.

Vrijwilligers van de Vlaamse Liga tegen Kanker (VLK)

Zowel op de dienst hospitalisatie als op het dagziekenhuis zal u vrijwilligers ontmoeten. Zij bieden een luisterend oor en zorgen voor een psychosociale ondersteuning. Dit is een vrijblijvend bezoek. Als u dit niet wenst mag je dit ook aan hen of aan de verpleegkundige doorgeven. Ook kunt u terecht in het Open Huis van Alegria (Stationstraat 82 in Turnhout) waar zowel mensen met kanker als hun naasten terecht kunnen voor informatie, psychosociale ondersteuning, ontspanning en contact met lotgenoten.

Tot slot

Hebt u na het lezen van deze brochure nog vragen of opmerkingen, dan kunt u terecht bij uw behandelend arts of de verpleegkundigen. Wij hopen van harte dat deze brochure u wegwijs heeft gemaakt in het verloop en de nabehandeling van chemotherapie.

Wie contacteren bij vragen / problemen?

AZ Turnhout
Campus Sint – Elisabeth
Rubensstraat 166
2300 Turnhout
Gelijkvloers

Oncologisch dagziekenhuis	014 40 60 01
Oncologie hospitalisatie	014 40 65 00
Sociaal verpleegkundige	014 40 68 32
Psycholoog	014 40 68 41

Interessante websites

- www.borstkanker.net
Heel specifieke informatie over borstkanker en de gevolgen.
- www.chemotherapie.be
Algemene informatie over chemotherapie
- www.kanker.be
Website van de Stichting tegen Kanker.
Algemene informatie over kanker en informatie rond ondersteunende diensten voor patiënten.
- www.kankerspoken.nl
Website voor kinderen van ouders met kanker.
- www.kankerwiehelpt.nl

Algemene informatie over kanker en informatie over verschillende mogelijke behandelingen in geval van kanker.

- www.oncologiekempen.be
Website van het Oncologisch Centrum Kempen van het AZ Turnhout, Campus St.-Elisabeth, in samenwerking met andere ziekenhuizen in de regio.
- www.vermoeidheid.be
Over het fenomeen vermoeidheid.
- www.vlk.be
Website van de Vlaamse Liga tegen Kanker met algemene info over kanker, informatie rond voorzieningen voor patiënten, publicaties. Hier vindt u ook een lijst met interessante literatuur in verband met kanker en omgaan met kanker. Ga naar 'Patiënten', klik onderaan op 'Boeken'. Daar staat een lijst met boeken over kanker, ingedeeld op thema.
- www.alegriavzw.be
De vzw Alegria heeft als doel binnen het arrondissement Turnhout mensen met kanker en hun omgeving door middel van goed opgeleide vrijwilligers te helpen omgaan met de ziekte en hen daarin tot steun te zijn door middel van gesprek.

Persoonlijke notities/ vragen

Indien u vragen of opmerkingen hebt, kunt u die hier noteren. Zo hebt u ze altijd bij de hand bij een gesprek met de arts of verpleegkundige.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

AZ Turnhout vzw
www.azturnhout.be
info@azturnhout.be
014 40 60 11

Blijf op de hoogte via www.facebook.com/azturnhout

Campus Sint-Jozef
Steenweg op Merksplas 44
2300 Turnhout

Campus Sint-Elisabeth
Rubensstraat 166
2300 Turnhout

V.U. : Jo Leysen • gedelegeerd bestuurder AZ Turnhout vzw (vertegenwoordiger Eleyas bv)
Steenweg op Merksplas 44 • 2300 Turnhout